

Program desember 2023

Grønn kirkering v/ Inger Holter Holmgrunn og Gunn Grøndal pynter museet til jul

- 02.12.2023 Kl. 12 Julepyntet Nannestad Bygdemuseum
Kl. 13 Gunn og Inger forteller om gamle juleforberedelser og skikker
04.12.2023 kl. 11:00+18:30 Historiske glimt ved Bosse Tangen
09.12.2023 Kl. 12 Julepyntet Nannestad Bygdemuseum
Kl. 13 Gunn og Inger forteller om gamle juleforberedelser og skikker
13.12.2023 Kl.19 Julemøte i strusset på Eik, hos Eva og Alf Østrem Eik
16.12.2023 Kl. 12 Julepyntet Nannestad Bygdemuseum. Kaffe og julekaker

Foreløpig program 1. kvartal 2024

- 08.01.2024 kl. 11:00+18:30 Historiske glimt ved Bosse Tangen
25.01.2024 kl. 19:00 Medlemsmøte. Mystiske steder og uforklarlige hendelser
05.02.2024 kl. 11:00+18:30 Historiske glimt ved Bosse Tangen
10.02.2024 kl. 12 Åpning av utstilling 125 år med ski i Nannestad
11.02.2024 Åpent museum utstilling 125 år med ski i Nannestad
17.02.2024 Åpent museum utstilling 125 år med ski i Nannestad
06.03.2024 kl. 11:00+18:30 Historiske glimt ved Bosse Tangen
09.03.2024 Åpent museum utstilling 125 år med ski i Nannestad
16.03.2024 Åpent museum utstilling 125 år med ski i Nannestad
21.03.2024 kl. 19:00 Årsmøte i Nannestad Historielag

I tiden Skiutstillingen er oppe vil vi gå nærmere inn på forskjellige temaer fra Nannestads skihistorie. Dette vil bli annonsert etter hvert.

Nr. 4-2023

Nannestad Historielag

MEDLEMSNYTT
SKOKLA

Vil du støtte oss med din grasrotandel?

NANNESTAD HISTORIELAG

Org.nr. 918405542

32774918405542

NORSK TIPPING

Med vennlig hilsen
Nannestad Historielag
Berit Schei Hagen: Leder

Adr.: Holtervegen 26,
2034 Holter

beritsch.hagen@gmail.com

Dåpskjoler

Foto: Inger Holter Homgrunn

Lederen

Nå nærmer det seg jul igjen, høsten går fort og vi er allerede i slutten av november. Denne høsten har vært preget av en skikkelig ryddesjau etter vanninntrenging på museet. Møterommet har vært stengt, men ble åpnet for vanlig bruk fra begynnelsen av måneden.

Museet blir julepyntet i slutten av november, det er Grønn kirkering ved Inger og Gunn som pynter i år også. Kom innom på lørdager i desember og se hvor hyggelig det er der. Julemøtet i år blir 13. desember på Eik hos Eva og Alf Østrem Eik. Vi kan glede oss til førjulshygge i strusset der.

Programmet for 1. kvartal 2024 er under planlegging, se her i Skokla. Bosse Tangen vil fortsette med Historiske glimt fra Nannestad første mandag i måneden, som tidligere både formiddag og kveld.

Styret i historielaget ønsker at flere av medlemmene deltar i aktivitetene våre. Vi vil utarbeide flere Digitalhistoriske vandringsspill – har du ideer til interessante områder så fortell oss om det. Vi vil også fortsette arbeidet med bilder, og satser på åpne arbeidsmøter med bilder en gang i måneden. Jeg håper også at vi kan få litt fart på å legge inn informasjon om kulturminner og annet i Lokalhistoriewiki.

Medlemsmøtet i januar vil ha mystiske steder og uforklarlige hendelser som tema. Har du noe å fortelle, så møt opp og del med oss!

Jeg takker for innsatsen til alle som har bidratt gjennom året, og ønsker alle medlemmer en god og fredelig jul.

Berit

Styret:

Berit Schei Hagen	Leder	beritsch.hagen@gmail.com	tlf. 905 84 717
Villy Ruud	Nestleder	vi-ruu@online.no	tlf. 911 68 671
Cato Sand	Kasserer	c-sand@online.no	tlf. 615 38 967
Roy Carlsen	Sekretær	rocarls@online.no	tlf. 928 93 712
Svein Åge Nygård	Styremedlem	sva-nyga@online.no	tlf. 906 14 874
Svein Monsen	Web	sveinlmm@gmail.com	tlf. 905 52 747
Vararepresentanter: Ola Habbestad – Kari Bakken – Carl Harald Holter			

Skokla-redaksjonen:

Villy Ruud	vi-ruu@online.no	tlf. 911 68 671
Unni Breen Vinge	un-b-vi@online.no	tlf. 971 71 700
Inger Bjørndal Foss, redaktør	ingerfo@gmail.com	tlf. 922 34 585

Følg oss på vår hjemmeside: <http://nannestadhistorielag.lag247.no/>
og på Facebook, Nannestad Historielag

Kontingent for 2023

Faktura for kontingent for 2023 ble sendt ut i begynnelsen av juni, med betalingsfrist 19. juni. Det er fortsatt en del medlemmer som ikke har betalt kontingenten.

Nannestad Historielag må betale kontingent til Romerike Historielag for alle som står i medlemsregisteret ved starten av året. Vi er derfor nødt til å stryke alle som ikke har betalt innen 20. desember som medlemmer i laget. De som blir strøket vil da ikke lenger motta medlemsblader og informasjon fra Romerike historielag og Nannestad Historielag.

Har du betalt, så er alt i orden og du trenger ikke å gjøre noe. Er du i tvil om du har betalt, så ta kontakt med Cato Sand for å sjekke, mail c-sand@online.no, telefon 91538967.

Vi håper at de fleste som ikke har betalt bare har glemt kontingenten, og at de fortsatt ønsker å være medlem i historielaget!

Tekst: Berit Schei Hagen

Foto Jul i Nannestad: Inger Bjørndal Foss

Bygdespeilet

I startredaksjonen for Bygdespeilet satt Ola Holter (formann), Terje Granerud, Marit Berntsen, Inger Johanne Johansen og Bente Nygård. Faglig leder var Reidar Otto Brovold.

Bygdespeilet var en kjær gjest i postkassene, og det var mange som var lei seg da avisen la inn årene etter 4. nummer i 1985. Heldigvis ligger den nå på nett slik at vi fortsatt kan se hva som skjedde i bygda denne perioden.

Bygdespeilet nr.2 i 1974 var det andre nummeret som kom ut, og bladet het fortsatt Kommunal Informasjonsavis. Det var noen startvansker, og i nr. 2 finner vi denne beklagelsen:

Beklager

TEK?

? FEIL

NISK?

Det første nummer av vår avis var, som det ble nevnt i en lokalavis, «behengt» med en rekke trykkfeil. I flere overskrifter hadde trykkfeilnissen vært på ferde med sine pek, og også enkelte steder i tekstene forekom det ting som kunne gjøre det vanskelig å holde tråden. Verst gikk det ut over kinosjef Jahr`s program for kinoene, og vi tror han så gjerne når han sier at han gråt seg i søvn etter å ha sett informasjonsavisens kinoprogram.

Nok om det.

Vi skal, som vi nevnte i vår førsteutgave, forbedre oss. Når det gjelder kinoprogrammet så vær i alle fall oppmerksom på kinosjefens korrigerings av spilletidene for vår venn Bør Børson. Se denne avis` program.

Som tidligere nevnt har Svein Monsen scannet alle utgavene av **Bygdespeilet**, og de finnes på Historielagets Hjemmeside under linken Skokla & andre dok. Vi er svært glade for at disse bladene på denne måten er blitt lett tilgjengelig for oss.

Skokla trenger mer stoff. Har du noe du tror vil glede og interessere våre lesere, så send en mail til ingerfo@gmail.com

Hjembygdens bakker blide..... Del 5, Av Elisabeth Christie

Vi har et stort privilegium alle vi som har fått oppleve skumringstimens tidsalder. Vi savnet den da den forsvant samtidig med at vi fikk elektrisk lys, og mor skrev da at «alt dette kunstige lys blander og fordunkler menneskenes indre øie, og blikket bliver rettet utad istedenfor inad mod de dybere verdier».

Skumringstimen gikk alltid så alt for fort, fyrstikker måtte finnes frem og lampene tennes. Mens det lille blusset under temaskinen fikk tevatnet til å putre – det var sånn en koselig lyd – fordyppet mor og far seg i høytlesning av «Morgenbladet», «Samtiden» eller «For Kirke og Kultur». Mor holdt også «Urd» og «Ord och Bild», som hun av og til skrev artikler eller dikt til, og hvis redaktører var hennes gode venner. Men vi barn ble hentet av guvernanten til lekselesning i spisestuen. Den store messinglampen under taket ble tent, og guvernanten satte seg ved enden av spisebordet for å ha oppsyn med at vi arbeidet, og at lampene ikke oste. Hvis vi var alene hendte det at vi glemte å passe lampen, vi merket ikke at den oste før store sotfyller drysset ned over bøkene våre. Nu var ulykken ute! Værelset ble tett av røk, lampeglasset måtte pusses, gardinene vaskes, og pikene ble sinte. Strengt overvåket av guvernanten syntes vi lekselesningen var dagens verste timer, så det var en lettelse når vi måtte legge bøkene sammen fordi stuepiken kom for å dekke aftensbordet.

Om hverdagen besto vår aftensmat av «melk og brød», tørt brød skåret opp i terninger med melk over. Men til søndags vanket det smørbrød med prim. Når aftenandakten var lest, var det marsj opp i seng, men så snart mor hadde lest aftenbønn med oss og slukket stearinlyset, ble Ingemanns romaner hentet frem fra sitt hemmelige gjemmested under skapet, og ved å ligge på maven på gulvet foran ovnen med ovnsdøren åpen, fikk jeg godt nok lys til å lese til veden var oppbrent eller bøkene i all hast måtte fjernes fordi guvernanten kom for å legge seg.

Glad i musikk var vi alle, så vi musiserte meget hjemme i prestegården, både når vi var alene og når vi hadde gjester. Både norsk og utenlandsk litteratur fikk vi regelmessig sendt opp fra Kristiania, og våre musikk- eller høytlesningsaftener var til stor hygge for hele familien og knyttet oss sterkt sammen.

I vår tidligste barndom hørte byturene med til våre største opplevelser, om de riktignok alltid var forbundet med tannlegebesøk. Et utslettelig inntrykk gjorde det da vi en gang møtte både Ibsen og Bjørnson. Innover Drammensveien kom Ibsen spaserende i sin tilknyttede frakk, og så temmelig morsk ut, syntes jeg. Da jeg neste dag fikk følge med min

farmor på hennes daglige kjøreturute på Ladegårdsjø, som Bygdøy kaltes den gang, møtte vi en ekvipasje maken til vår, og i kalesjevognen satt en herre med en storbremmet hatt på hodet. Han tok hatten av og nikket vennlig til farmor, som reiste seg i vognen og gjorde en dyp og ærbødig kompliment. «Det var Bjørnstjerne Bjørnson», fortalte hun, «Han som har skrevet om en glad gutt og Synnøve Solbakken, og som har skrevet Ja, vi elsker, vet du». Ja, det visste jeg jo, og når jeg siden leste Bjørnsons fortellinger eller gikk i 17.mai-toget og sang fedrelands-sangen, måtte jeg alltid tenke på møtet med den vennlige mannen med den store hatten, som farmor sa var Norges største dikter.

Uforglemmelig ble også et selskap hos generalkonsul Kiærs på Søholm, hvor malerne Fr. Thaulow og Th. Holmboe var til stede, hvor Nils Collett Vogt leste noen av sine dikt, Fridtjof Backer-Grøndahl spilte Beethoven og Eva Nansen sang Kierulf. De fleste var mors og fars venner fra ungdoms-årene. Jeg satt ved den åpne verandadøren, og så månen stige opp over Oscarshall og speile seg i Frognerkilen, og jeg husker jeg tenkte at sånn måtte det føles å være i himmelen.

Høyere skoler fantes ikke mange steder på landet i vår barndom, og den tiden kom da vi en efter en måtte ut av redet. På så mange måter er denne situasjonen en hård påkjenning for prestehjennene, ikke minst for barna. For oss holdt det hårdt å rive oss løs fra hjemmet og prestegårdslivet, og plantes om i helt nye forhold. En gang hest og slede stod for døren for å kjøre oss tilbake til skolen og bylivet etter endt juleferie, sa min bror med gråtkvalt stemme: «Vi kunne hatt det så godt vi, hvis vi bare ikke hadde vært så glad i hverandre». Dette paradoksale hjertesukk ble ofte siden gjentatt i vår lille familie, når avskjedens time slo. Bylivet kunne vi ikke forsone oss med, og vi følte oss usigelig hjemløse og rotløse. På skolen ble jeg ertet for mine sorte hjemmestrikkede ullstrømper, og for at jeg var den flinkeste i religion i klassen. Hven kunne nu ane at *det* var en skam? Men når lørdagen kom med den lange, hyggelige jernbanereisen og far ventende på stasjonen med hest og slede i sin trygge, varme ulveskinns-pels, som vi ble knuget inn til av sterke, kjærlige armer, da var alle sorger glemt – til neste dag.

Vi visste at far arbeidet med søndagens preken hele uken. Både når han holdt på i haven, var på en av sine lange kjøreturer, ja, også gjennom samtaler med folk, enten det nu var på kontoret eller ved sykesengen, fikk han tanker og inspirasjon til sine taler og prekener. Hver lørdag aften diskuterte han søndagens preken med mor, og jeg forsto at dette fellesskapet var til stor berikelse for dem begge. Til tross for at de på mange måter var svært forskjellige, var mor til god hjelp og støtte for far i hans menighetsarbeide. Som datter av prost Thorkild Aschehoug kom hun selv fra et prestehjem på landet, og flere av sine ungdomsår hadde hun

Maroder fadermorder med mamelukker går skoa av seg

Våre lesere vil straks se at dette er ord som ikke hører sammen, men felles for dem er at de er på vei ut av språket.

«Jeg er litt **maroder**» ble det sagt hvis en følte seg litt syk. Ordet er fransk, og viser til en soldat som spilte syk for å komme seg bort fra andre for å kunne plyndre litt. Vi bruker ordet når vi føler oss slitne, slappe, hanglete, uten å ha en spesifikk sykdom å vise til, men aldeles uten planer om å plyndre noe eller noen.

En **fadermorder** er aldeles ikke så dramatisk som det høres ut, men ble brukt om en høy og stiv snipp som var moderne fra 1800 og noen år utover. Vi kan vel anta at denne snippen ikke var så behagelig å bruke. Mange menn i våre dager trives ikke med snipp og slips, så de har sikkert full forståelse for at fadermorderen gikk av moten.

Mamelukk derimot hadde sine fordeler. Det kan være kaldt om vinteren med kjole og tynne strømper, så jenter og kvinner på vei til selskap kunne holde seg litt varmere i alle fall med en mamelukk under kjolen. Ordet er arabisk, betyr slave, og ble brukt om livvaktene til sultanen. På sin vei gjennom Europa og opp til oss ble betydningen endret til en betegnelse på lange, vide underbukser med blonder nederst. Opprinnelig var det moderne at blondene på mamelukkene til små jenter vistest under kjolekanten, men i nyere tid var mamelukkene ofte en trangere underbukse av ull som nådde ned på låret og var skjult under kjolen. Mamelukk er ikke et kjent ord for de unge jeg har spurt nå, men plagget finnes fortsatt og blir nå ofte kalt shorts eller lang underbukse.

Å gå skoa av seg brukes om en som kommer til kort, mislykkes, dummer seg ut og slet ikke har hellet med seg. Vi vet ikke noe om eieren av denne skoen, men vedkommende må ha hatt en dårlig dag.

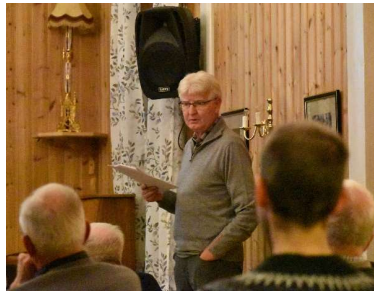
Tekst og foto: Inger Bjørndal Foss

Bilder fra Moreppen

22.november var det klart for møte på Moreppen Grendehus, og det var godt frammøte. Velforeningen her har lagt ned et stort arbeide i å samle fotografier fra grenda, og de fotograferte også mye mens de holdt på med dette. Alle bildene er samlet i permer på grendehuset, og Svein Åge Nygård og Roy Carlsen jobber nå med å digitalisere disse bildene.

Før bildefremvisningen fortalte Thor Engelsrud om historien til huset, fra skole, via bedehus til nåværende grendehus. Deretter viste Roy bilder og Svein Åge fortalte. Det kom mange innspill fra folk som kjente igjen mennesker og bygninger på bildene. Det var tydelig å se endringene som har skjedd her. Vi fikk løfte om at de skulle fortsette med digitaliseringen, så vi kan vente oss flere slike kvelder.

I løpet av kvelden hadde vi også en hyggelig kaffepause. Berit Schei Hagen fortalte om planene videre utover vinteren, og til slutt leste Villy Ruud et dikt han har skrevet.

Thor Engelsrud forteller om bygget

Svein Åge Nygård forteller om bildene.

Fullt hus og god stemning

- og litt gammel yttervegg.

Tekst og foto: Inger Bjørndal Foss

bodd hos sin onkel professor Th. Aschehoug i Kristiania i et intellektuelt utviklende miljø.

Mor hadde sine kvinneforeninger, en for hedningemisjonen som holdtes på gårdene, og en for finnemisjonen som hun selv hadde stiftet, og som ble holdt i «stuene». Hjemme i prestegården hadde vi «fattigpleiemøter», hvor det ble sydd og strikket til trengende i bygden. Vintertøyet ble delt ut til jul, og sommertøyet til 17.mai. Jeg fulgte ofte med mor i foreninger, eller med far som kom til slutt for å holde andakt.

Fars tre ungdomsforeninger, en i hver av skolekretsene, var noen meget levende foreninger med stappfulle hus til hvert møte år etter år. Man kan tenke seg hvor meget lettere det var å samle de unge den gang da der enda ikke fantes hverken kino eller noen annen konkurrent til ungdomsforeningene på landsbygden. Disse ungdomsmøtene lå på et høyt nivå, men foredragsholdere fra Kristiania, som da gjerne ble boende hos oss noen dager. Johannes Johnson, Dagny Johnson, professorene Lyder Brun og S. Michelet var blant de faste. Yngre venner fra studentforbundet, som mor og far var sterkt knyttet til gjennom mange år, kom også ofte. De senere biskoper Hille, Berggrav, Smidt, Fjellbu og Schjelderup kom som foredragsholdere, og bragte samtidig liv og fest inn i prestegården. Det ble diskutert og musisert til langt på natt. Alle gjester fra «byen» tok toget til Jessheim, hvor de ble hente med hest. Særlig «høye» gjester ble hentet med kalesjevogn og to hester, som biskop Tandberg når han kom på visitas.

Prostimøtene for Øvre Romerike prosti satte også sitt preg på prestegårdslivet i de to dagene de varte. Prestene hadde sine koner med, og de vi ikke hadde plass til å huse om natten, overnattet på nabogårdene. Det var et usedvanlig godt og åpent forhold mellom prestene, og tonen på møtene var alltid hyggelig og kameratslig. Erling Grønland i Ullensaker, som var både prest og kunstner, satt alltid fordypet i modellering samtidig som han lyttet til foredrag eller deltok i diskusjonen. Eivind Berggrav i Hurdal var gnistrende og spirituell, og kunne ofte være temmelig uvøren i sine uttalelser – til forargelse for den konservative Eidsvoll-prosten Harboe, men det endte alltid med forsoning og fortsatt varmt vennskap.

For mor og far ble det nære vennskapet med Eivind og Kathrine Berggrav og Erling Grønland av stor verdi. Mens Berggrav og Grønland enda var lærere ved Eidsvoll folkehøyskole – levende interessert i ånds- og kultur-spørsmål, entusiastiske beundrere av Grundtvig og hans

høyskoletanke, fylt til randen av planer og pågangsmot – dannet de sammen med mor og far en diskusjonsklubb, og kom sammen hos oss en gang i måneden. Klubben ble kalt «Mystisk klubb», fordi det var mystikk og filosofi som ble studert og diskutert.

Også lærerne var jevnlig samlet i prestegården, til foredrag og samtale. På veggen i kontoret hang en rekke langpiper til avbenyttelse for dem som røkte. Og spyttebakke ble plassert ved ovnen.

Fra tidlig høst til og med pinse innfant emissærene seg. De meldte sin ankomst, og det var en selvfølge at presten la rute for deres møter, kjørte dem rundt, og at de bodde i prestegården. «Emissærværelset» sto alltid ferdig til å ta imot dem. En som skilte seg ut fra de andre var predikanten og forfatteren Edin Holme. Hans årvisse besøk ble imøtesett med stor glede, og han samlet fulle hus både i kirken og på oppbyggelsesmøtene.

For folk som trengte rekreasjon, var prestegården et ettertraktet oppholdssted. Likeledes bodde ungdom som gjerne ville få sin konfirmasjons-forberedelse hos far, hos oss hele sommeren fram til konfirmasjonen, første søndag i oktober. Far innførte at konfirmasjons-forberedelsene skulle foregå i kirken, for at de unge skulle bli kjent der, føle seg hjemme der og lære å bli kjent med sin egen kirke. Når

konfirmantene skrev seg inn, brakte de «sending» med: smør, egg, fløte eller andre av gårdens produkter. Om høsten like før konfirmasjonen møtte de opp igjen i prestegården, denne gang for å hjelpe til med å ta opp potetene. I lange rader gikk «læsaronga» med hver sin bøtte og plukket og sorterte potetene, og etter endt dagsverk samlet de seg rundt kjøkkenbordet til melkevelling og spekesild.

I Holter var det skikk fra gammel tid at guttene skulle ride til kirken på sin konfirmasjonsdag, noe som utartet til det rene kapprittet, så far fikk avskaffet denne skikken. Pikene derimot ble kjørt til kirken i kurvtrille forspent nystriglet hest med blankpusset seletøy. Å komme *gående* til kirken på sin konfirmasjonsdag – hvilket jeg måtte gjøre – var uhørt, nærmest en skam, og det ble da også grundig kritisert. Det var far som bestemte dette for at vi skulle foregå med et godt eksempel i enkelhet. Heller ikke skulle vi ha gjester den dagen, for far motarbeidet sterkt all selskapelighet i forbindelse med konfirmasjonen; og under overhøringen skulle vi prestebarn stå nederst på kirkegulvet for ikke å stikke oss frem. Min sorte ull-konfirmasjonskjole sydde jeg selv, den hadde høy halslinning med hårde spiler, som gnaget helt oppunder ørene!

Syvsovere

Vi synes ofte dagene går alt for fort, det er så mye vi skal både på skole, jobb eller hjemme. I eldre tider var de også opptatt av å utnytte arbeidsdagen. Det var selvsagt nødvendig å jobbe hvis man skulle ha noe å leve av. Dette gjenspeiler seg i ord og ordspråk vi fortsatt har i språket vårt. I våre dager med mye skiftarbeide er ordtakene kanskje ikke like aktuelle?

Syvsover kaltes en som sov lenger enn det som før var ansett som passende, kanskje vedkommende sov helt til kl. 07 om morgenen?

Den samme tanken viser seg i disse ordtakene:

- Søvn er en stor tyv, han stjeler halve tiden.
- Sent i seng kommer sent opp.
- Di mer`n søv, di mere vil`n såvå.
- Den seint vakna, mangt sakna.

Havamål tar selvsagt også opp dette:

59.
 Ár skal rísa,
 sá er á yrkjendr fáa,
 ok ganga síns verka á vit;
 margt of dvelr,
 þann er um morgin sefr,
 hálfir er auðr und hvötum.

59.
 I otta du rise
 hev du onn-folk fá,
 og gange og garden din vitje.
 Mangt øyder mann
 som um morgonen søv;
 Rask er halvveges rik.

Tekst og foto: Inger Bjørndal Foss

Krabelurer:

2 dl. sur melk
2 egg
225 gr. mel
100 gr. farin
1ts. natron
½ ts. kardemomme
½ ts. kanel
Smult

Det lages en pannekakerøre som får svulle en ½ time. Smultet må være passe varmt. Det slippes med teskje små boller av deigen ned i fett. Disse får koke til de er gulbrune og gjennomstekte. Slike krabelurer vil gjerne få en del frynser og tagger, men de lar en bare være på. Krabelurene serveres varme eller kalde med syltetøy til.

Langkål

4 porsj.

Retten serveres til medsiterkaker, ribbe og pølse.

Poteter vaskes, kokes, avkjøles litt og skrelles. Males på kjøttkvern eller knuses med klubbe. Has på et fat eller brett og settes kaldt. Hodekål skjæres opp som til stuing, forvelles og kokes. Settes kaldt.

I en kjele tas ca. 600 g potetmos og 400 g kokt kål. Tilsett ca. 2 dl. kraft, (gjerne ribbekraft), og 1 dl. melk. Varm opp til kokepunktet og rør godt. Ha i 1/8 ts. pepper, 1/8 ts. allehånde og salt etter behov.

Like før servering tilsettes ½ dl. fløte.

Oppskrifter og foto: Gunn Grøndal
Foto Pepperkakemenn på Gardermoen, julekrybbe og jul på Vigstein:
Inger Bjørndal Foss

Hver vinter ble studenter fra Studenterforbundet invitert til «boyscamp» og «girlscamp». Hver «camp» varte en uke, og dagene gikk med skiturer, foredrag etterfulgt av meget livlige diskusjoner, selskapsleker og musikk. Søndagen fikk studentene medvirke til gudstjenesten om formiddagen og i ungdomsforeningen om aftenen, en utmerket trening for de unge, vordende prester.

Til stor berikelse for prestehjemmene på Romerike ble en utveksling mellom danske og norske prestefolk, som far tok initiativ til. Fulle av nye inntrykk og inspirasjon kom de norske prestefolkene hjem fra sine besøk i danske prestegårder og menigheter, og til like stor glede var det når de livlige danske gjester satt sitt preg på de norske prestehjem. Vennskap for livet ble sluttet, og tanker og erfaringer utvekslet, til kontakten ble brutt da den første verdenskrig brøt ut.

Det var imidlertid blitt liv i de norske prestekoners leir. Inspirert av danske prestekoner med fru Blauenfeldt i spissen gikk fru Marie Michelet med planer om å danne prestekoneforening her hos oss. Prestene hadde sine sammenkomster i presteforeninger og generalforsamlinger, men prestekonene på landsbygden ble gående i sin isolerte lille verden, uten mulighet for kontakt med likesinnede.

Prestekonen har ofte en vanskelig stilling, en dobbeltstilling. Som få andre «koner» deler hun mannens gjerning. Hun skal være både prestens kone og prestekone. Hun skal være både sine barns mor og menighetens mor. Hennes hjem skal være et hjem både for hennes egen familie og for menigheten. Her kan det oppstå mange konflikter, og gjør det for de fleste, derfor trenger prestekonen den støtte og forståelse hun kan få gjennom fellesskap med kolleger som strever med de samme problemer. Og hun trenger av og til å bli løftet ut av sin slitsomme hverdag til større utsyn og videre horisont.

Fru Michelet hadde henvendt seg til mor og flere andre prestekoner om saken, og den 3.oktober 1911 hadde mor sammenkalt til et forberedende møte på Holter prestegård. Dette var en ide som naturlig nok vant stor tilslutning blant prestekonene, men som til å begynne med møtte motstand hos flere av de norske prestene. De uttalte at det både opprørte og engste dem(!), og et prestekonemøte som var planlagt i Trondhjem i 1915 måtte avlyses på grunn av motstand fra prestene! Ja, det var *den* gang. I dag lyder dette utrolig. Prestekonene fikk imidlertid etter hvert sine lokal-foreninger, landsmøter og nordiske møter, som ikke minst for lands-prestekonene har vært av uvurderlig betydning – ikke bare for dem personlig, men også for prestehjemmet og menigheten.

Mens mor var sterkt opptatt med prestekonesaken, gikk far med *sine* planer. Her på Holter prestegård, hvor Cathinka Guldberg som ung prestedatter hadde innfanget ideen om sykepleierskegjerningen, så nu planene om et menighetssøsterhjem og en ordning med en fast menighetssøster i alle landets menigheter, dagens lys. Mange syke lå – ofte i usle, fattige hjem – uten kyndig stell og pleie, og behovet for menighetssøstre var innlysende.

Denne saken opptok oss alle strekt, og den fikk stor tilslutning fra alle kanter av landet. Våren 1915 reiste far til Uppsala for å konferere med forstanderen ved Samariterhemmet, dr. Otto Centervall, en tur som også resulterte i at sterke bånd ble knyttet mellom svensk og norsk diakoni. I 1916 ble Menighetssøsterhjemmet i Roseborggt.8, Oslo, innviet, og far ble både dets første pasient og senere dets første forstander. Til den første søsterinnvielsen – mars 1918 – skrev mor salmen: «Fader hør, vi deg påkaller», som siden har vært brukt ved alle søsterinnvielser.

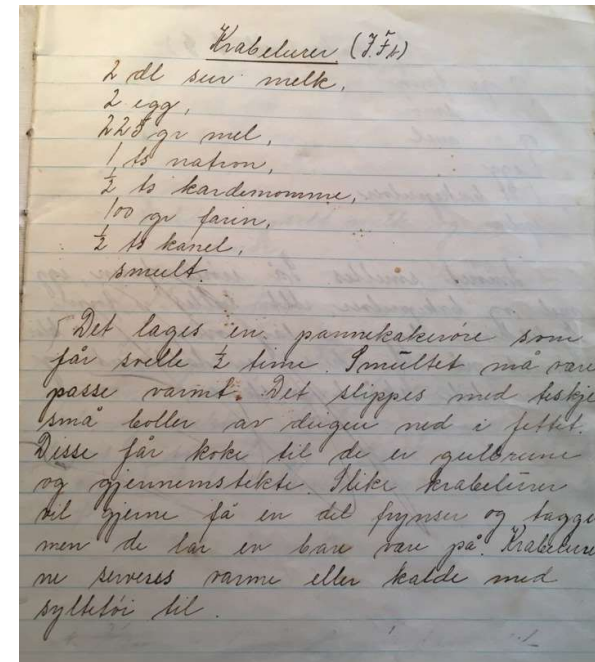

Prestegården er like meget menighetens som prestefamiliens hjem. Hvitmalt, gjestfri og trygg ligger den på sitt i dobbelt forstand høye stade midt i bygden, så alle kan se den. Gjennom prestehjemmet møtes by og bygd til gjensidig berikelse, her bygges bro mellom to forskjellige miljøer som får

anledning til å lære av hverandre, til å respektere og verdsette hverandre. Gjennom så mange forskjellige kanaler kommer nye impulser inn i prestehjemmet, og deles videre ut gjennom den daglige kontakt med menigheten. Ingen annen embedsmann på landsbygden har så god anledning til å få kontakt med folk som presten. Han følger sine menighetslemmer i sorg og glede, han deltar aktivt ved barnas dåp, de unges konfirmasjon og senere giftermål, han trøster ved sykeseng og er med i sorgen nå de gamle går bort, og prestegården blir sentrum for hele hans virke, der utvikles og modnes han selv, derfra utgår hans initiativ, og dit kommer alle som trenger ham. Gjennom generasjoner har prestehjemmet fått være formidler av ånds- og kulturverdier, som de efterfølgende slekter nyter godt av. Det blir de kommende generasjoners oppgave å ta vare på verdiene så de ikke bare forblir minner, men levende stener som det bygges videre på. Det står til kommende slekter å sørge for at tradisjonene, vår ånds- og kulturarv, ikke blir liggende i ruiner som halvglemte minner, men at nytt liv må blomstre frem av de gamle solide grunnmurene.

Mange er de som har fått sitt virke i det rastløse, moderne byliv, som tenker med takknemlighet tilbake på sin barndom i et harmonisk

Pappa var ikke så mye med i matlaginga, men når det gjaldt nedsaltinga av flesket og koking av smultbaksten var han med. Mamma kjevlet ut til fattigmann og smultringer, og pappa kokte. Da ble en ekstra lampe tatt i bruk over åmnen. Det var vel fjøsløkta som gjorde nytta si da. Åsså

måtte vi jo ha krabelurer, og de var kjempegode! (Krabelurer lages av ei røre, nesten som pannekaker. Røren slippes ned i smulten fra ei skje og da blir det en rund liten ball med en liten rumpe som er siste rest fra skjea) Mamma Sofie lå og skurte gulvet, da ropte Sverre: "Mamma! Kan jeg få ei krabelure?" "Jada, gutten min!" svaret mamma. "Kan Elsa og Marie få ei au?" Vi spurte

alltid om å få. Det var nok vi storesøstre som satte det i sving. Kakene oppbevarte vi i avdanka mjølkespann 10 pott, de sto i gangen under trappa til 2.etg. Der var det kaldt og de var gode til siste rest. Mamma var ekstra flink til å lage sandkaker, døler og kokoskaker. Kaker hadde vi bare til høytidshelgene og gebursdager. (jebersdag sa vi) "Alt skal gjemmes til jul" sa Sverre en gang. Han ville mer enn smake. Men det var jo det som gjorde maten så god, at vi ikke hadde det så ofte. Før var det sånn, bestemte sorter mat til bestemte tider av året. Ribbe og pølser, rull og alt av julemat ble brukt i juledagene. Og ikke å forglemme langkålen! Poteter og kål ble kokt så vi hadde i hele jula. Husker at vi unga fikk en hel appelsin hver i jula!

- Elsa Grøndal var født Belstad, og hun ble født i 1922. Foreldrene het Sofie og Edvin Belstad. Søster Marie f 1920 og Sverre f 1925. De bodde på Belstad i Gjerdrum fra 1926. Da var det ikke innlagt strøm eller vann der.

Juleforberedelser på Belstad ca. 1930

Av Elsa Grøndal

Desember var en travel tid med slaktning. Vi unga var med på det meste, såsant vi ikke var på skolen da.

Vi ble satt til å røre i blodet for at det ikke skulle levre seg. Innvollene ble tatt ut og lagt i den store bakstenuen og tatt inn på kjøkkenet. Grisen hang ute til i kvellinga, da kom slakteren igjen og delte opp.

Vi var med og holdt i når tarmene ble skilt og plukket rene for fett. Dette fettet ble vannet ut og brukt som smult. Etterpå tok mamma med seg tarmene og delte inn i lengder, tømte dem, og tro dem i snøen. Så ble de tatt inn og skrappt på ei trefjøl, og vannet godt ut flere ganger. Da var de

ferdig til pøsestapping. Saltbalja av tre ble reingjort med einerlåg. Skinkene, bogene og side-flesket mm ble saltet ned i baljen på bua.

Alt småkjøttet og avskjær ble brukt i medisterdeigen. Kjøttkverna ble flittig brukt, vi malte 2 ganger, det skulle være fint.

Medisterdeigen ble spedd med mjølk, salt og pepper. Vi hadde pøsehorn (på kjøttkværna) som vi satte tarmene på og stappet med dem. I noen pølser hadde vi i løk. Noen av pølsene ble lagt oppå saltbalja på bua.

Medisterkakene ble satt bort på bokser og krukker med kraft og fettlokk.

Også innmaten ble brukt. Da lagde vi pølser, kjøttkaker, lungemos og "skranglemat" (=smårester av div fra grisen)

Leveren var god. Den ble mest brukt til middagsmat og leverpostei. Hodet ble vannet godt ut og laget sylte av. Sylta ble lagt i saltlake. Blodet ble brukt til klubb og blodpannekaker. Ved siden av klubben kokte vi kvelista (buklist) Buklista var god som smørbrød-pålegg også, med salt og pepper på. Pappa var glad i den, men vi unga syntes nok den ble for feit.

prestegårdsmiljø i nær tilknytning til naturen og sine medmennesker, og som mangen gang i sitt stille sinn sier med Wildenvey:

*Ut fra denne verden den vide
kaller en sang meg hjem,
hjembygdens bakker blide –
Herren velsigne dem!*

Fra boken Prestegårdsliv,
Minner fra norske prestegårder
Tredje samling, Redigert av
Elisabeth Christie
Gyldendal Norske Forlag 1976

Foto: Inger Bjørndal Foss

Vi nådde bussen i Martha-svingen

Del 2, Av Villy Ruud

Vi hang sammen som erterris Jonny og jeg. "Førstemann opp!". Det var om å gjøre å finne den rette greina i morelltreet, best utsikt og godt for rumpa! Da var du konge. Og så gode som morellene var.

Av naturens frukter ellers var det nok. Hasselnøtter var noe vi bare fikk til jul og måtte kjøpes i butikken. Nede i oreliene mot

gamle vegen vokste de vilt!! Både modne og litt ferske nøtter ble fraktet i fulle lommer opp til "nøtteknekker -steinen" utenfor kjøkkenvinduet. Smaken skuffet nok, men det var spennende allikevel.

Ved inngangstrappa sto rabarbraen kraftig og grønn, godt gjødslet av restene fra matstell og vask. Rabarbragrøt og soll var ganske surt, men også godt med sukker på. Det var ganske tøft å knaske på ferske stengler!

Dagene smøg seg framover, men vi hadde stadig noe nytt fore. Med undrende blikk, og ganske imponerte så vi hvordan onkel smeka ljaen. Ikke en bom!

Svisj-svisj-svisj. Den gikk som smør gjennom det duggvåte kløvergraset nede på Bastumyrlandet. Graset la seg til siden som nykjemt hår. Han kjente hver liten tue og stein på den vesle enga.

Om ettermiddagen gikk mor med riva og raka opp i såter. Noe blei tørka på bakken og noe på hesjer. Ved skrapslåtten og kantslåtten ble hver eneste flekk rundt husa utnyttet.

Tenk å løpe barbeint og kjenne timotei og kløver kile deg rundt ankene. Frihet og sommer!

Det var godt å våkne denne morgenen, sola sto og steikte mot vinduet og la seg som en dis i rommet. Jeg åpnet haspa og slapp den nye dagen inn. Vi hadde drømt hele natta for dyna lå krøllete i den ene enden av senga.

I dag skulle vi på fisketur til Heggetjern og onkel Laurits og Ove skulle være med. Dette var noe vi hadde sett fram til, hadde så vidt prøvd litt i Hæra, mest kyte.

Onkel Laurits hadde fått det meste av abbor og ørret i Øyangen, så forventningen om god fangst var stor, og det var to spente gutter som gikk oppover mot Åsli en tidlig søndagsmorgen i juli.

Det var liksom så naturlig at Laurits var bare "onkel". Gyllent, krøllete hår og et vennlig smil. Han gikk bort i skjulet og hentet det lange røyrsprettet. Til oss "ferskingene" hadde han på forhånd laget seljestenger med hyssing og krok. En skikkelig vinkork skulle gjøre nytta når abboren beit. Og det ble nok av tusenbrødre.

Det var mye til felles mellom disse tre Søgards menneskene, og snille var de!

Da vi i kveldingen, slitne men stolte, kom ned igjen, hadde mor forberedt en overraskelse til oss. Knekk!!

Den stive, brune sukkerplata ble delt i ruter som om det var karameller. Det smakte i alle fall like bra. Søtt, men samtidig litt brent, og den varte ekstra lenge hvis vi ikke falt for fristelsen av å knaske! Kan huske mor måtte pusse tennene våre den kvelden.

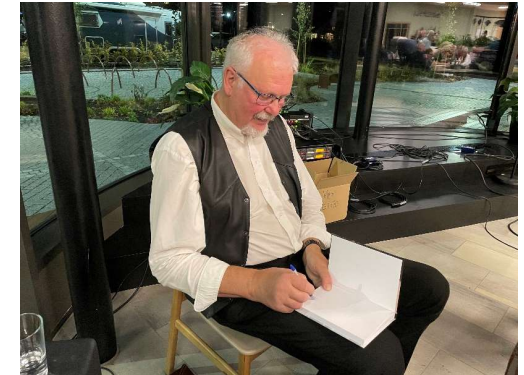
Vi sov godt og lenge denne natta. Drømte om de store i Heggetjern.

Våknet til nok en fin sommerdag, fluene surret i vinduskarmen og i dag skulle vi hjem!

Kafeen i Nannestad kommunehus var fullsatt da Vidar Fevik lanserte sin bok. Her trakterer han selv trekkspillet, hans søster Laila Holmen synger. Martin Skrebergene på kontrabass og Eivind Engh på gitar.

Med boklansering følger det med signering av bøker, og Vidar signerte ganske mange denne kvelden.

Arrangementet var et samarbeide mellom forfatter Vidar Fevik, Nannestad Historielag, her representert ved leder Berit Schei Hagen, og Nannestad Bibliotek.

Tekst og foto: Magnar Haraldsen

Vidar fylte biblioteket

Da Vidar Fevik lanserte sin oppvekstroman i Nannestad bibliotek 24. oktober var det ikke én plass ledig. Nannestadsokningene ville høre mer om hans bokprosjekt. Men det ble også underholdning.

Lanseringen av boka «Nå må du nøyte deg himmat. Morra di skerr ha støvla i fjøset» var et samarbeid mellom Nannestad bibliotek, Nannestad historielag og forfatteren. Frammøtet var kanskje større enn mange hadde sett for seg, men det betyr ikke annet enn at Vidar har truffet blink med å utgi sin lokale bygderoman. Mange er interessert i lokal historie, som altfor ofte blir borte dersom de ikke festes til papiret. Med Vidars bok vil historien leve videre.

Han har skrevet om sin oppvekst i Maura på 60-tallet, og han beskriver lokalmiljøet og aktiviteten der, ikke minst med flere bedrifter han hadde bodd like ved. Hans opplevelser i både bakeriet, sagbruket og smia beskrives på en detaljert og fin måte.

Vidar hadde også med seg trekkspillet til biblioteket, og inviterte til allsang. Med seg på kontrabass hadde han Martin Skrebergene og Eivind Engh på gitar. På repertoaret sto det Prøysen-viser, med Vidars søster Laila Holmen som vokalist.

Boka handler også om livet på Bahus, hvor hans mor vokste opp.
– Det var veldig hyggelig at så mange ville komme, og jeg må jo ta på meg skylda for at det ble helt fullt her, sier Vidar.

Han har brukt de autentiske navnene på personene i boka, men kun fornavnet.

– Men mange vet nok hvem det handler om allikevel, sier han.

Nannestad historielag sto for serveringen i Kafé Hestehoven i Nannestad kommunehus denne gangen.

Og som på alle boklanseringer var det salg av bøker, og mange kjøpte Vidars verk. Noen av dem vil nok bli gaver under juletreet i år. Vidar signerte selvsagt bøkene.

Han flyttet fra Nannestad i 1974, og bosatte seg da i Førde i Sogn og Fjordane, og i 1995 flyttet han og familien til Vennesla.

– Min bror Terje, som bor i Maura, har bøker dersom noen vil kjøpe den, opplyser Vidar

Etter frokost ble vi med onkel Laurits til Tajebråtan. Kasper var i godlynne, og som store gutter måtte vi jo ha kniv! Det vi ikke visste, var at bare skaffet satt i slira.

Mamma og pappa hadde vært på Valdresflya, og som et lite minne om turen, hadde de kjøpt en liten kniv i slire som vi kunne feste på genseren. Snakk om heldige gutter!

Kathrine hadde sikkert sine drømmer og lengsler, men hverdagen ga nok av utfordringer. Født og oppvokst på Søgarn Rustad, og den av barna som la ned mest arbeid i huset og gården.

For å få endene til å møtes og at mamma skulle få litt ekstra, måtte hun ta arbeid på gårdene i bygda, blant annet på Sand, der Ole Paulsen Bergheim og tante Oline forpaktet.

De harde 30 åra krevde også sitt, kara hadde nok å gjøre i skauen, men Mathiesen hadde som mange problemer med salg av tømmer og skurd.

Gammel – Laurits`n var mye sjuk og hjemmевærende, men ung Laurits og Hans var i arbeid.

På skolen var Kathrine som barn flest, og hadde et godt hode. Hun lærte mye utenatt og hadde flott sangstemme, noe som hun skal ha arvet etter Malla. Kathrine gikk på folkeskolen under 1. verdenskrig, med dyrtid, rasjonering og sosiale utfordringer.

Mamma har fortalt at av og til, pakket mor inn salmeboka si i matpapir for ikke å vise den store armoden i "Søgarn".- ca 1914.

I et brev fra Mathiesen til Nilsen i Rustad i 1918, vurderer han situasjonen til flere leilendings- familier i Rustad grenda.

Mange fikk direkte mat/klær og utstyr i stedet for penger, dette for å sikre, ikke minst barna..

Det var også på tale å sette bort/fordele Søgardsbarna, men også denne gang fikk Malla lov til å beholde dem med litt bistand fra Mathiesen. Det er mulig han trengte arbeidskraft?

Lars jobbet også i skogen, men fant seg ikke helt til rette her- intelligent, politisk engasjert, kommunist. - kanskje ikke fysisk utrustet for det tunge kroppsarbeidet. Han fikk etter hvert psykiske problemer og var en periode på Blakstad. Var med sin søster Oline da hun flyttet med familien til Morud i Maura.

Jeg kan så vidt huske han herfra, en liten, var person, liknet nok litt på Søgards folket, litt på Oline (oppkalt etter faren). "står inntil stueveggen uten å tre fram"- vil liksom ikke stå fram.....

En aldrende mann, tynn, grå i håret og sped lemnet. Slik trer han ut av min erindring--- Hadde visst nok noe uoppgjort med Mathiesen, kanskje noe avslørende!

Hans, Kathrine, Malla og Laurits bodde på Søgarn som en familie fra 1922 til 1962. Laurits døde i 1936, Malla i 1950, mamma var da 23 år og gikk med Knut.

"Synes det satt "Malla" i veggene i ettetid- denne sterke morsfiguren skulle man ikke skubbe seg på og ikke fornede. Når hun sa noe, var det lov!! Bilder av henne gjenspeiler respekt og fasthet, men samtidig mildhet og kjærlighet.

Kontakten med "storfamilien" var god og nær - Kallands var ofte på besøk, likeledes Marie Solvang (datter til Ingeborg) og Pascka (Emil Bekken) og Øyvind Haugen tok seg også noen turer når vi var på besøk.

Vår generasjon, Per Haugen, Egil Sørgård, Håvard Haugen, Torgeir og Elisabeth Bakken, Ove og Karin Sørgård hadde vi mye omgang med.

Fredrik Lund var innom, og på hans eiendom, litt østenfor gamlevegen, bygde sønn til Ole Sørgård, Håkon seg enebolig. Han ble gift med Reidun, og vi var ofte der på kaffebesøk. De var også en del på Heimtun, var forresten faddere på Jonny og meg. Ole og Inga bodde ei tid i Lundstua, og Håkon er født her. Inga var tanta til Fredrik og søster til Kasper Lund.

Påsken kom med brånende snø og rislende bekker i vege. Gåsunger og faste-lavens ris blei pynte m/gule, pjuskete kyllinger med og uten fjær.

Noen hadde vi laget på skolen, vi blåste også ut noen egg, ett hver og, og malte med vannfarger. Hengte dom opp med fyrstikk på tvers inni!

Foto: Inger Bjørndal Foss

dørene ikke ble slengt igjen. Selv om vi fikk lukket dørene kom det mye støv inn i kassene.

Jeg har tenkt en del på dette. Hva var det som gjorde at folk ikke ble drept av slikt? Det var jo mye mindre forurensning i luft og vann og alle steder. Støvet var vel heller ikke så farlig. I dag bruker vi alt av tilgjengelige ting som skal rense og bevare frisk luft, vann og alt som har med trivsel for alt levende vesen. Forskerne finner stadig nye ting til bruk for å lette livet. Her på Romerike har vi hatt det ubegripelig bra med hensyn til forurensning av vann, luft, lyd, med mer. Når Gardermoen starter opp i oktober 1998 med hundrevis av flyavganger og landinger, blir nok tilværelsen en helt annen. Dette gjelder også bomiljøet. Vi blir mange tusen flere innbyggere som vil sette sitt preg på samfunnet.

Hasso

Utover 70-tallet ble dette et kjent syn i Maura: Knut som var på luftetur med Hasso, eller omvendt. Hasso var en stor Dobermann, fullt navn var Guy's Hasso v. Norden Stamm, og han var født i 1972. Han var stor og flott og vant flere premier på utstillinger.

Knut fortalte om en gang han var med Hasso på utstilling i Stavanger. Sent på kvelden tok de seg en luftetur, og da de gikk gjennom parken ble det ryddet vei rundt dem der de gikk. Det var nok ingen der som hadde lyst til å komme for nærme.

Det hendte også ofte at besøkende banket på, åpnet inngangsdøra nede og kom inn i gangen. Da møtte de Hasso i full fart ned trappa, og husets beboere hørte bare døra som smalt igjen etter de tidligere så frimodige besøkende.

Selv om han kunne virke litt skummel, så var han en skikkelig godgutt som likte å få masse kos. Han var som sagt stor, men gjorde likevel gode forsøk på å sitte på fanget til Knut. Han fikk i alle fall plass til overkroppen og var godt fornøyd med det.

Alle 4 foto utlånt av Ingrid Marie Melby

Tekst: Inger Bjørndal Foss

jeg nevne noen priser etter prisbok som far brukte i årene 1920 – 30. Huggjern 1 tom bredde 0,75 øre per stykk. Mustad gryter 2 liter 0,35, snøskuffer 1,25 per stykk, raggsokker, stor størrelse, 1,25, barnestørrelse 0,75.

Jeg husker fra den tida jeg skulle bygge slakteriet i 1952. da søkte jeg banken om et lån på 20.000 kroner. Da fikk jeg innvilget 15.000. Jeg hadde betalt tomte. Den kostet 1200 kroner og var 1 mål. Huset som skulle bygges var på 120 kvm. Kjeller og to etasjer. Så søkte jeg på kassakreditt på 10.000 kroner til drift av firmaet. Jeg fikk 5000. Det var ikke greit. Det skulle være til innkjøp av maskiner, innredning i butikken.

Ja, alt som skulle brukes, og innkjøp av slakt og noen varer i butikken. Det ble mange lange dager, i mange år.

Kravene til et slikt foretak ble større og større. Når jeg tenker bakover kan jeg vanskelig forstå at vi kom gjennom de første årene. Det var lange dager, seks dager i uka. Aldri ferie. Vi som eide dette måtte være både først og sist. En kan bare mimre nå.

Jeg kan også nevne litt om distribuering av matvarer og kjøttvarer. Jeg måtte vikariere for en ansatt hos min tante og onkel i Nord-Kisa. Ole Stendal het dette firmaet. Det var i 1937 eller 38. Vi kjørte rundt på Romerike og solgte fra bilen ute på landevegen. Vi var i Nes, Ullensaker, Nannestad, Eidsvoll. Vi brukte Fordbiler, T-modell, såkalt pedalford. Den var avsaget bak framsetet og påbygd kasse av bord $\frac{3}{4}$ tommer tykke. Ingen isolasjon eller kjøling. Det var dobbel dør bak. Innenfor døra var det en skjærefjøl og en vekt. Det var to fløydører bak. Sjelden bilen sto i vater, og det samme med vekta. Det var jo noe vanskelig med kjøling om sommeren. Vi kjørte ut om morgenen og holdt på hele dagen. Da ble kjøttet temmelig mørkt til kvelden. Så var det inn på frysehuset. Der var det jo noe kaldere, men det var en hard håndtering av kjøttvarene. Det var jo svært lite kontroll med omsetningen fra helsemyndighetene, derfor gikk dette an. Salget foregikk ute på landevegen. Den gangen var det ingen asfalterte veger. Det var grusveger, hvor det aldri ble gjort noe for støvet. Det var ingen salting eller annet bindemiddel som ble strødd på. Når det passerte biler var det en eneste tykk støvsky. Det smakte grus lenge etterpå. Vi kan jo tenke oss hva som skjedde. Vi hadde begge bakdørene åpne for salg, og det hendte ofte at bilene kom litt brått, slik at

DÅPSKJOLER

Av Inger Holter Holmgrunn

Den 18.9.23 ble det arrangert et møte i Kjerkestua i Holter hvor temaet var:

"Fra Leirelva til Jordan - dåpsvann og vann i Bibelen".

Tidligere sogneprest i Nannestad, Svein Filtvedt Elgvin var invitert til gamle trakter. Han snakket om og viste bilder fra Jordan og Genesaretsjøen, og det var spesielt å høre da han selv har bodd i Israel i oppveksten.

I forbindelse med dette møtet, ønsket Grønn Kirkering å lage en utstilling med dåpskjoler og å få historien bak disse kjolene.

Hele 15 dåpskjoler ble stilt ut. Et vakkert skue av nye og gamle kjoler, alle med sin spesielle historie som eierne fortalte om.

En av disse er dåpskjolen som nå tilhører Sissel og Hans Harstad. Hans's foreldre, Ragnhild og Tore Harstad giftet seg i 1940. Og Ragnhilds brudekjole ble sydd av fallskjermstilke. I 1942 skulle deres sønn Hans døpes, og da ble morens brudekjole sydd om til dåpskjole av Anna Wold. Denne dåpskjolen er fortsatt i bruk, og nå er det oldebarna til Ragnhild og Tore som blir døpt i kjolen. Det ble da også sydd en liten lyseblå jakke som også ble stilt ut.

En annen dåpskjole er nylig blitt sydd av Kari Vangen Ramstad. Hun har sydd dåpskjole og dåpslue av et gammelt pynte/overlaken med nydelige broderier. Nevnes vil også dåpskjolen som tilhører familien til Unni Breen Vinge i Maura. Den ble antagelig brukt første gang i 1899 av hennes tante Anna. Unni og deretter hennes bror Per Åge Løvås Breen, døpt i 1953 er siste brukere av kjolen.

Mange morsomme historier fikk vi høre. Bl.a. om dåpskjolen som ble

ferdig samme dag/timen før kirkeklokkene ringte inn til gudstjenesten, kjolen som var for liten for et nytt dåpsbarn, men som man strengt tatt ikke behøvde å kneppe igjen i ryggen, og om en nydelig dåpskjole som ble funnet ved opprydding etter gamle foreldre.....

Alt i alt var det en flott kveld.

Foto: Inger Holter Holmgrunn

Etterkrigstid

De fem årene vi fikk føle krigen i landet vårt, var i grunnen bortkastet tid. Fremtidsutsiktene var små. Ingen skjønte hva som ble det endelige. Derfor var det bare å la tiden gå, og bare vente. Da krigen endelig var slutt, tok det lang tid før nye visjoner kom. Det var som å være i et vakuum, uten å tenke. Denne ungdomstiden går så fort, og plutselig er du voksen med ansvar både for deg selv og andre. Jeg var da 24 år og forlovet. Jeg forsto at jeg måtte velge meg et yrke. Siden jeg var oppvokst i et landhandleri, var noe i den retningen naturlig. Bertha var også ansatt i forretning, og vi skulle gifte oss, da ble det butikk som ble valgt. Det lå jo nærmest. Bertha tok Fjellhaug Handelsskole vinteren 1942-43, jeg tok Drottningborg Handels-skole i 1946.

Vi giftet oss 1. november 1946, og flyttet inn på Melby. Min far hadde flere blødninger på hjernen, og ble noe hemmet av lammelse, slik at Bertha og jeg tok oss av butikken på Melby. Her var det lite utviklingsmuligheter. Folk bodde langt unna. Vegforbindelsen var heller dårlig, særlig på vinterføre. Vi begynte å se oss etter noe annet. Ved en ren tilfeldighet kom tanken om en kjøttbutikk i Maura. Vi var da på tur til å bygge ny butikk i Melby-byen. Vi fikk kjøpt tomt og ordnet med alt det, men vi fikk ikke bygge-tillatelse, så disse planene ble liggende i ro. I

mellomtiden kom tanken om kjøttbutikk i Maura. Ola Tangen ble med meg til Per Nyhus på Maura-sletta. Vi spurte om tomt, og det var ja med en gang. Dette var først på januar i 1952. Det var mørkt om kvelden, men vi fikk se jordstykket vi kunne få kjøpt og jeg slo til med en gang.

For å komme i gang fortrest mulig, fikk vi en byggmester til å ta det på seg. Det var Gunnar Sandaker. Vi tegnet bygget selv. Vi satte i gang ca. 10. januar 1952. Det var lite snø som hindret, så det var greit. Det var i stedet ganske kaldt. Når vi hadde støpt grunnmur og dekke, måtte vi fyre i kjelleren. Det var en møkkajobb. Vi fyrte i en gammel generator som var blitt brukt til å lage gass på en lastebil. Det var nemlig ingen bensin å få under og noen år etter krigen. Vi la ned hele kjelleren i halm, og fyrte. Det holdt for kulda. Vi var ferdige med bygginga og innredningen i august 1952. Pøsemakeriet og kjøttbutikken ble åpnet 20. august 1952. Det så

ut som det var behov for en slik butikk. Folk kom og handlet som bare det. Vi hadde jo ingen penger da vi startet. Vi fikk låne 15.000 i banken. Jeg husker godt vi kjøpte de første dyra. Det var en stor okse fra Jens Haga i Holter og to griser fra Per Nyhus her på Maura. Vi lånte penger av svigerfar så vi fikk betalt disse slaktene. Det ble betalt tilbake etter kort tid. Siden var det å bygge på når det ble muligheter for det.

Slakteri

Jeg husker da vi begynte med slakteriet og kjøttbutikken med pølse-makeri på Maura. Det var enkle greier. I førstningen slaktet vi rundt om

på gårdene, og kjørte med oss dyreskrotenne hjem på en biltilhenger. Dette var en dårlig løsning, og veldig slitsomt. Vi bygget da en slaktebu. Vi avlivet dyrene på gården og tok dem med til slaktebua. Dette var heller ikke brukbart i lengden.

Jeg kan fortelle litt om hva som foregikk ved denne måten å slakte på. Når vi hadde avlivet dyret, måtte vi dra det opp på en biltilhenger. Dette gjorde vi med håndkraft. Et forferdelig slit. Tenk på en stor okse. Den veide med skinn og innvoller 500 kg, og ofte mer. Når vi kom til slakteriet var det å dra dyret inn i slaktebua, slakte på gulvet og heise opp med tautalje. Det var bare ett rom. Der ble det slaktet, tatt ut innmaten og innvollene, tarmene ble rensert og solgt til mink og revefor. Alt foregikk på et gulv. Huder og skinn ble også saltet her. Disse ble levert når haugen ble nokså stor. Det var yndet plass for fluer og lignende. Hygienen ble det så som så med. Det var en umulighet å følge opp her. Det var også liten eller ingen kontroll med slikt. Dagen etter slaktning ble slaktet kløvet og båret inn på et lite kjølerom. Det var grusomt tungt med all den bæringen. Det var ofte børa var på 100 kg eller mer. Når det ble lagt fram i butikken til salg, var det å legge varene på en tredisk uten kjøling. Et glassvern foran på disken så kundene ikke direkte kom i berøring med varene, var den eneste sikkerheten. Merkelig nok hørte vi aldri om noen sykdom som matforgiftning eller lignende.

Som nevnt før var penger en mangelvare i mye større omfang enn nå. Butikkene er fulle av varer og folk har god råd til å kjøpe. Nesten alle. Hvordan pengemarkedet var den gang med hensyn til pengeverdien, kan